

25/11/2021

תורי המתנה במערך בריאות הנפש – מסמך עמדה מאת פורום הארגונים למען הפסיכולוגיה הציבורית

רקע:

הפסיכולוגיה הקלינית הציבורית בישראל היא נקודת המפגש הראשונה של אזרחים עם מערכת בריאות הנפש ומספקת את המענה הקהילתי שהוא הבסיס החשוב ביותר למערך זה. טיפול פסיכולוגי הוא כלי מניעתי - מחקריות הוכיחו שוב ושוב כי מענה פסיכולוגי מסוגל לצמצם סבל אנושי, לשפר תפקוד ולחזק את החוסן הנפשי של הפרט ושל בני משפחתו. טיפול פסיכולוגי זמין ונגיש במערכות הציבוריות יכול לאפשר לציבורים מוחלשים לקבל סיוע ולתרום ליכולתם לממש את עצמם. הנגשת טיפול פסיכולוגי במסגרות ציבוריות יכול לתרום באופן משמעותי לחיסכון הציבורי - טיפול פסיכולוגי מצמצם הוצאות על אשפוזים פסיכיאטריים, צריכת שירותי בריאות גוף וצריכת סעד סוציאלי. הוא משפר יכולת לתפקד (בעבודה, בלימודים, בחיי המשפחה) ותורם באופן ישיר ועקיף לפיריון המשק.

הרפורמה בבריאות הנפש ותורי המתנה לשירותים פסיכולוגיים ציבוריים – המצב כיום:

כיום, פחות מחמישית מהנזקקים לטיפול פסיכולוגי בקופות החולים מקבלים אותו, וזמן המתנה לטיפול כזה יכול לנוע בין שנה וחצי לשנתיים, עקב מחסור בפסיכולוגים קליניים בקופות החולים, אי רגולציה ופיקוח בנושא. מצב זה מהווה הפרה בוטה של תכלית "חוק בריאות ממלכתי" ממנו שואבים את הזכות של כל אזרח לקבל שירותי בריאות באיכות סבירה, בתוך זמן סביר ובמרחק סביר ממקום מגוריו. ואכן, מבקר המדינה בדו"ח האחרון שלו בנושא (52ב') קובע כי זמני המתנה הארוכים מלמדים כי אין להסתמך על מנגנוני הוויסות הפנימיים של הקופות להקצאת המשאבים לתחום בריאות הנפש.

ביוני 2015 נכנסה לתוקפה הרפורמה בבריאות הנפש, במסגרתה הועברה האחריות הביטוחית על מתן שירותי בריאות הנפש ממשדד הבריאות לקופות החולים. משדד הבריאות התחייב אז לבקר ולפקח על קופות החולים כרגולטור, על מנת לוודא כי ניתן טיפול נפשי לכל אזרח/תושב שירצה בכך, באיכות, זמינות ובטווח זמן סביר כפי שקובע חוק בריאות ממלכתי. הימנעות משדד הבריאות מקביעת נורמות מחייבות לזמני המתנה לטיפול מובילה בפועל לכישלון הרפורמה במערכת בריאות הנפש: פחות מחמישית מהנזקקים לטיפול נפשי בקופות החולים מקבלים אותם, וזמן המתנה יכול לנוע בין שנה וחצי לשנתיים. כתוצאה מכך, מי שידו משגת פונה לקבלת טיפול פסיכולוגי פרטי, בעוד אחרים נותרים ללא טיפול, ובמצב נפשי קשה המשפיע על איכות חייהם, בריאותם הפיזית ותוחלת חייהם. לשם השוואה – האם, לדוגמה, יעלה על הדעת שרק חמישית מהסובלים מבעיית לב או ריאות יוכלו ללכת לרופא במסגרת קופת החולים, ואילו היתר יצטרכו ללכת לקבל טיפול באופן פרטי, או שיוותרו על הטיפול הרפואי המגיע להם?

בנוסף, גם כיום, למעלה מ-6 שנים לאחר יישום הרפורמה, רוב הציבור כלל אינו מודע לזכות המגיעה לו לשירותי בריאות נפש הניתנים חינם דרך קופות החולים, ממש כפי שהוא זכאי לכל שירותי בריאות אחר.

נדגיש כי דווקא האוכלוסיות החלשות יותר זוכות לפחות מענה: ילדים, קשישים,

בהקשר זה

המתגוררים

בפריפריה,

חרדים,

פורום הארגונים למען הפסיכולוגיה הציבורית

הסתדרות הפסיכולוגים בישראל • חטיבת הפסיכולוגים בהסתדרות המח"ר • התנועה למען הפסיכולוגיה הציבורית

ערבים וישראלים ממוצא אתיופי – כל אלו יצטרכו לחכות יותר, אם בכלל יזכו לקבל מענה לבעיותיהם במסגרת השירות הציבורי בבריאות הנפש. שוו בנפשכם אדם שיש לו סרטן או סכרת ונאמר לו לחזור ולפנות בעוד שנה וחצי. באופן דומה, שוו בנפשכם שחלק מהפונים לשירותי בריאות הנפש הם ילדה אובדנית, אדם דיכאוני או נערה אנורקטית. במקרים כאלה עלול להיות זמן המתנה חריג זה שקול לגזר דין מוות, ולכל הפחות להוביל להידרדרות למצב כרוני.

בהיעדר קביעת קריטריונים מחייבים על ידי משרד הבריאות, תחום בריאות הנפש נותר בתחתית סדר העדיפויות של קופות החולים, והתוצאה הקשה בשטח הינה שתורי ההמתנה לטיפול פסיכולוגי בקופות החולים נעים בין שנה לשנתיים.

על רקע המצוקה הבלתי נסבלת של הזקוקים לשירותי בריאות הנפש, הגיש לפני מספר שבועות מרק מוספיר, פסיכולוג קליני ועו"ד, עתירה לבית המשפט העליון נגד שר הבריאות ומנכ"ל משרד הבריאות בדרישה לפרסם חוזר העוסק בתורי ההמתנה, ולעגן בו סטנדרטים לאופן הטיפול בפסיכולוגיה הציבורית. העתירה הוגשה בשם עמותת "צדק לילדים", וקבוצה של פסיכולוגים קליניים ועובדים סוציאליים, על רקע המצב החמור והמתמשך של הזנחה וחוסר פיקוח של משרד הבריאות, במטרה להקנות קריטריונים שווים לכל נפש שבהם יינתן טיפול מקצועי ואמין לכל הנצרך בתוך טווח זמן של חודש.

בהמשך לעתירה זו, פורום הארגונים למען הפסיכולוגיה הציבורית קורא למשרד הבריאות לפעול כרגולטור המפקח והאחראי ליישום בפועל של מתן שירותי בריאות נפש ציבוריים שווים וזמינים לכל ולוודא שקופות החולים מספקות את השירותים הפסיכולוגיים בזמן ובמרחק סביר. זה הזמן להסדיר לא רק את הפיקוח על זמני ההמתנה לקבלת טיפול במערך בריאות הנפש אלא גם את השירותים הניתנים במערך, את רמתם המקצועית, ואת אופן קבלת ההחלטות המקצועיות. בכלל זה, זה הזדמנות להסדיר את פערי הסודיות שנוצרו עקב הרפורמה, ועוד.

אי הסדרת המענים הנפשיים עולה לחברה בישראל במחירים קשים. באיכות חייהם של רבים, ובחייהם של אחרים. זהו זמן למעשים ולשינויים.

